

Ключевые слова: охранный договор, договорные отношения, договор о предоставлении услуг, договор охраны, договор охраны имущества.

DOVBII S. P. SOME ISSUES OF LEGAL REGULATION OF CONTRACT RELATIONS IN PROPERTY PROTECTION

The article deals with contract relations emerging in protection activities by civil law subjects in order to determine the legal nature of these relations and analyzes the present state of their legal regulation. Some peculiarities of these relations not taken into account by the Ukrainian civil legislation norms are determined and ways of settling issues and improving the legal regulation of this contract are proposed.

The protection contract is differentiated from the storage contract, both having the same aim of property preservation, which is achieved in different ways. It is maintained that the property protection contract is an independent type of service provision agreement and not a special kind of storage contract as it is envisaged by the Civil Code of Ukraine currently in force. Therefore, any application of the general norms of storage to the protection contract, though formally legitimate, would be neither adequate nor just.

A view is given that various service provision contracts are heterogeneous by their legal nature.

It is stated that the only criterion for estimating the improper execution of this contractual obligation should be the absence of the positive effect of the activity which is the subject matter of the present contract, but not the process of its execution.

The results obtained can be used as a theoretical basis for making drafts proposing changes and amendments to the Civil Code of Ukraine.

Keywords: protection activities, contract relations, service provision agreement, protection contract, property protection contract.

УДК 351.751

О. В. ЛЬІНА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри трудового та господарського права

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО БЕЗПЕКУ ТА ЯКІСТЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

З використанням методів системного аналізу, узагальнення, абстрагування, порівняння, дедукції з'ясовано сутність права на інформацію про безпеку та якість харчової продукції в їх системному зв'язку з поняттям «право на інформацію». Запропоновано авторське визначення права на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів, означено механізм його реалізації. Визначено напрями подальшого розвитку суспільних відносин у цій сфері.

Ключові слова: інформація, право на інформацію, доступ до інформації, харчовий продукт, якість.

Однією з необхідних умов існування як окремої людини, так і людського суспільства в цілому є інформація та інфраструктура, що забезпечує можливість обміну інформацією між людьми. Право на доступ до інформації є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване ст. 50 Конституції України [1], а саме: право кожного на вільний доступ до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на поширення цієї інформації. Сьогодні безпека та якість харчових продуктів є глобальною проблемою, оскільки зачіпає не лише здоров'я людини, але й впливає на всю економіку країни. Якість харчових продуктів впливає на рівень і

безпеку життя, соціальну активність людини, впливає і на демографічний аспект її існування. Тому забезпечення підвищення рівня захисту здоров'я та інтересів споживачів шляхом належного рівня поінформованості громадян щодо характеристик харчових продуктів потребує створення результативного механізму інформування споживачів стосовно харчових продуктів або інгредієнтів, їх складу, поживної цінності, способу споживання тощо, а також систематизації положень законодавства щодо вимог до інформації про харчові продукти відповідно до законодавства Європейського Союзу.

Вивченню проблем регулювання якості та безпеки харчових продуктів було присвячено

наукові праці як вітчизняних вчених, так і вчених інших держав за такими галузями наукової діяльності, як охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища, генна інженерія, хімія, біологія, право та інші. Значний внесок у дослідження питань проблем забезпечення права на інформацію внесли такі вчені: І. В. Арістова, О. А. Баранов, В. М. Брижко, В. Д. Гавловський, Б. А. Кормич, Н. В. Кушачова, А. І. Марущак, О. Г. Марценюк, В. Г. Ханановський, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець, Ю. С. Шемшученко та ін. Проте багато правових аспектів цієї проблеми залишаються вивченими не в повній мірі; динамічний стан українського законодавства зумовлює появу нових аспектів реалізації права громадян на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів.

Метою статті є дослідження наукових поглядів на проблему визначення права на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів, дослідження механізму його реалізації, а завданням – визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку суспільних відносин у сфері доступу до інформації про безпеку та якість харчових продуктів. Новизна роботи полягає в тому, що вперше надано авторський погляд на проблеми визначення права на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів та означено тенденції розвитку суспільних відносин у досліджуваній сфері.

Закріплене Конституцією України [1] право на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів передбачено, насамперед, законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про захист прав споживачів» та іншими нормативно-правовими актами.

Закон України «Про інформацію» [2] встановлює, що кожен має право на вільне одержання, використання, поширення, зберігання та захист інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Виникнення права на інформацію обумовлене зростанням інтересу як до самої інформації, так і, насамперед, до змісту інформації. Право на інформацію в теорії права розглядається і як соціальне, і як економічне, і як культурне, і як політичне право людини в різних його аспектах [3, с. 11, 12], проте в останні роки відбулася певна трансформація у розумінні права на інформацію.

Окремі вчені виділяють два підходи до визначення права на інформацію, що сформовані

у правовій науці та в законодавстві: «у рамках вузького підходу право на інформацію трактується тільки як право на одержання (доступ до) до інформації, тобто як відносне право. Широкий підхід же припускає віднесення до права на інформацію усіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи на здійснення дій з нею» [4, с. 107].

На думку А. І. Марущака, подібна структура суб'єктивного права на інформацію є не повною. Право на інформацію може включати право власності на інформацію (повне або в окремих його змістових складових), право обмеження доступу до інформації, право на спростування недостовірної інформації та право доступу до інформації.

Право на інформацію передбачає також право на захист інформації: право на захист від недостовірної (недоброякісної) інформації, на захист інформації про особу (персональні дані); офіційної документованої інформації, право на захист інформації в автоматизованих системах; прав власника інформації тощо.

Таким чином, «суб'єктивне право на інформацію – гарантована державою можливість фізичних, юридичних осіб і держави (державних органів) вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій, що не порушує права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб» [4, с. 108].

Відповідно до Закону України «Про інформацію» [2] право на інформацію забезпечується: створенням механізму реалізації права на інформацію; здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію; встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію тощо. Щодо інформації про якість харчових продуктів названий Закон чітко встановлює неможливість її віднесення до інформації з обмеженим доступом.

Закон України «Про захист прав споживачів» [5] закріплює, що споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця). Споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про

продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація має бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). Інформація про продукцію повинна містити:

1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;

2) найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати вітчизняна продукція;

3) дані про основні властивості продукції, а щодо продуктів харчування – про склад (включаючи перелік використаної у процесі їх виготовлення сировини, в тому числі харчових добавок), номінальну кількість (масу, об'єм тощо), харчову та енергетичну цінність, умови використання та застереження щодо вживання їх окремими категоріями споживачів, а також іншу інформацію, що поширюється на конкретний продукт;

4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами;

5) позначку про наявність або відсутність у складі продуктів харчування генетично модифікованих компонентів;

6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції;

7) виробник (продавець) у разі виявлення недостовірної інформації про продукцію (якщо вона не шкодить життю, здоров'ю або майну споживача) протягом тижня вилучає цю продукцію з продажу та приводить інформацію про неї до відповідності;

8) дату виготовлення;

9) відомості про умови зберігання;

10) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця);

11) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції;

12) строк придатності (строк служби) товару (наслідків роботи), відомості про необхідні дії споживача після їх закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання цих дій;

13) найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування.

З метою реалізації права громадян на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів

Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [6] встановлює вимоги до етикетування харчових продуктів. Таким чином, усі харчові продукти, що знаходяться в обігу в Україні, етикетуються державною мовою України та містять у доступній для сприймання споживачем формі інформацію про:

1) назву харчового продукту;

2) назву та повну адресу і телефон виробника, адресу потужностей (об'єкта) виробництва, а для імпортованих харчових продуктів – назву, повну адресу і телефон імпортера;

3) кількість нетто харчового продукту у встановлених одиницях виміру (вага, об'єм або поштучно);

4) склад харчового продукту у порядку переваги складників, у тому числі харчових добавок та ароматизаторів, що використовувались у його виробництві;

5) калорійність та поживну цінність із вказівкою на кількість білка, вуглеводів та жирів у встановлених одиницях виміру на 100 грамів харчового продукту;

6) кінцеву дату споживання «Вжити до» або дату виробництва та строк придатності;

7) номер партії виробництва;

8) умови зберігання та використання, якщо харчовий продукт потребує певних умов зберігання та використання для забезпечення його безпечності та якості;

9) застереження щодо споживання харчового продукту певними категоріями населення (дітьми, вагітними жінками, літніми людьми, спортсменами та алергіками), якщо такий продукт може негативно впливати на їх здоров'я при його споживанні;

10) наявність чи відсутність у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (ГМО), що відображається на етикетці харчового продукту написом «з ГМО» чи «без ГМО» відповідно.

Етикетування нефасованих харчових продуктів здійснюється державною мовою України у порядку, встановленому технічними регламентами для певних харчових продуктів.

Забороняється надавати на етикетці інформацію про дієтичні та функціональні властивості харчового продукту без дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я тощо.

Втім, незважаючи на гостроту цієї проблеми, норми відповідних правових актів України щодо етикетування харчових продуктів, на наш погляд, є досить декларативними. Адже санкції, що передбачені відповідними статтями

Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про захист прав споживачів» та іншими нормативно-правовими актами, не виконують, на нашу думку, своєї попереджувальної функції.

З огляду на зазначену проблему, з метою забезпечення належного рівня захисту здоров'я та інтересів споживачів, їх поінформованості, встановлення засобів гарантування права споживачів на інформацію та процедури надання інформації про харчові продукти Міністерством охорони здоров'я України на виконання п. 103.1.1. Національного плану дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12.03.2012 №187/2012, розроблено проект Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» [7]. У ньому, зокрема, визначаються види обов'язкової та додаткової інформації про харчові продукти; відносини між органами виконавчої влади, виробниками, продавцями (постачальниками) та споживачами харчових продуктів; порядок надання споживачам інформації про харчові продукти, призначені для постачання кінцевому споживачу, тощо. Відповідні зміни пропонується внести до законів України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про засади державної мовної політики», «Про захист прав споживачів». Прийняття зазначеного законопроекту є частиною процесу адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері безпечності харчових продуктів, що дасть змогу забезпечити високий рівень захисту здоров'я та інтересів споживачів, а також прозорі умови ведення господарської діяльності у сфері виробництва, постачання, обігу та реалізації харчових продуктів.

Зазначений законопроект отримав схвальну оцінку фахівців Головного науково-експертного управління [7], проте у висновку Головного науково-експертного управління наголошується на необхідності більш чіткого регламентування базових положень, що стосуються, насамперед, вимог до інформації про харчові продукти. Так, інформація про харчові продукти «повинна бути точною, чіткою та доступною для споживачів». Слід звернути увагу на те, що, окрім зазначеного, інформація про харчові продукти (відповідно до ч. 1 ст. 15

Закону України «Про захист прав споживачів») має бути також «необхідною», «достовірною» та «своєчасною», що також було б доречно передбачити у вимогах до інформації про харчові продукти й у проекті. Деякі положення проекту формулюються неоднозначно, що порушує принцип ясності правової норми і не дає можливості забезпечити її однакове застосування [7]. Автор підтримує пропозиції Головного науково-експертного управління, що інформація про харчові продукти має сприйматися як одне ціле, без поділу її на окремі види, тож у проекті доцільно встановити визначення поняття «інформації про харчові продукти» із зазначенням усіх складових такої інформації.

Доступ до інформації про безпеку та якість харчових продуктів є одним із основних прав людини та необхідною передумовою охорони і зміцнення її здоров'я. Вирішення цієї проблеми потребує удосконалення державної політики у сфері якості та безпеки продовольства. У контексті інтеграції країни до європейського економічного співтовариства під час формування цієї політики необхідно враховувати досвід країн ЄС щодо забезпечення належного рівня захисту здоров'я та інтересів споживачів, їх поінформованості, встановлення засобів гарантування права споживачів на інформацію та процедури надання інформації про безпеку та якість харчових продуктів.

Право на інформацію про безпеку та якість харчових продуктів можна визначити як гарантовану державою можливість фізичних, юридичних осіб і держави (державних органів) вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати відомості про те, що: харчовий продукт не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням; ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей харчовий продукт. Така інформація має доводитися до споживача шляхом нанесення маркування на харчовий продукт, додавання до нього супровідного матеріалу, а також в будь-який інший спосіб додатково до наведених.

Перспективами подальших пошуків є розроблення деталізованих організаційних принципів удосконалення механізму надання

споживачам інформації про безпеку та якість харчових продуктів з урахуванням європейських вимог та вітчизняних регіональних соціальних і еколого-економічних особливостей розвитку України.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
3. Кушакова Н. В. Конституційне право на інформацію в Україні (порівняльний аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Кушакова Наталія Вадимівна. – К., 2003. – 18 с.
4. Марущак А. І. Інформаційне право: доступ до інформації : навч. посіб. / А. І. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
5. Про захист прав споживачів : закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
6. Про безпечність та якість харчових продуктів : закон України від 23 груд. 1997 р. № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.
7. Проект Закону про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : реєстр. № 3300 від 19 верес. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48436.

Надійшла до редколегії 26.11.2013

ИЛЬИНА Е. В. ПРАВО НА ИНФОРМАЦИЮ О БЕЗОПАСНОСТИ И КАЧЕСТВЕ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ

С использованием методов системного анализа, обобщения, абстрагирования, сравнения, дедукции выяснена суть права на информацию о безопасности и качестве пищевой продукции в их системной связи с понятием «право на информацию». Предложено авторское определение права на информацию о безопасности и качестве пищевых продуктов очерчен механизм его реализации. Определены направления дальнейшего развития общественных отношений в этой сфере.

Ключевые слова: информация, право на информацию, доступ к информации, пищевой продукт, безопасность, качество.

ILINA O. V. THE RIGHT FOR INFORMATION ABOUT FOODS' SAFETY AND QUALITY

Objective. Research of scientific views about the issue of determining the right for information about foods' safety and quality; research of the mechanism of its realization, identification of priority areas for further development of public relations in the sphere of access to information about foods' safety and quality.

Methodology. General scientific methods of research such as system analysis, generalization, abstraction, comparison are used in the paper. The method of deduction is also used while characterizing the notion the right for information about foods' safety and quality based on the features of general concept of the right for information.

Results. The essence of the right for information about foods' safety and quality in their system relation with the concept «right for information» is found out; research of the mechanism of its realization is conducted; on the basis of the research priority areas for further development of public relations in the sphere of the access to information about foods' safety and quality are formulated.

Scientific novelty. Scientific positions on defining the notion of the right of access to information about foods are improved. The author's definition of the right for information about foods' safety and quality is offered and tendencies of public relations development in the research area are defined.

The practical significance. The usage of suggested approaches in defining the right for information about foods' safety and quality will allow: to single out and properly enshrine in legislative sources the outgoing provisions of forming and functioning the mechanism of realization of the right for information about foods' safety and quality in lawmaking practice; to take decision on the state of guaranteeing to ensure an adequate level of health protection and consumer interests, their awareness, establishing the means of guaranteeing consumers right for information and procedures of providing information about foods in enforcement practice.

Keywords: information, the right for information, access to information, safety and quality of foods, information about foods' safety and quality.